

ЗАПОЧАТКУВАННЯ НАФТОВОЇ СПРАВИ, ЯК САМОСТІЙНОГО НАПРЯМКУ В ХПТІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ. ПРОФЕСОРОМ О. П. ЛІДОВИМ

Голова В.В.

*Національний політехнічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

Важливим напрямком дослідження історії є вивчення спадщини визначних учених, що стояли у витоків хімічної науки в Харківському практичному технологічному інституті наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. Одним із них був фундатор нафтової справи в ХПТІ – професор Олександр Павлович Лідов. О. П. Лідов був провідним науковцем у багатьох галузях хімічної науки, але слід приділити основну увагу одному з важливіших напрямків його діяльності, а саме нафтовій справі.

У відділі рідкісної книги науково-технічної бібліотеки НТУ «ХПІ» є дві фундаментальні праці професора з нафтової справи. Перша – це курс лекцій, що читалися О. П. Лідовим у ХПТІ «Нафтове виробництво» (1900 р.), друга – «Систематичний хід вивчення мазуту» (1904 р.). Окрім цих унікальних у своєму роді праць, ученим опубліковано п'ять наукових статей у Російському фізико-хімічному товаристві: «Аналіз нафтового коксу» (1881 р.), «Про склад сіркового нафтового піску» (1896 р.), «Алізаринове масло із нафтових кислот» (1898 р.), «Про визначення сірки у нафті» (1899 р.), «Про склад твердої нафтоносною породи» (1899 р.). Учений також був автором статей переважно у Велику енциклопедію нафти та газу та в енциклопедичний словник Ф. А. Брокгауза та І. А. Ефрона.

Його стаття «Аналіз нафтового коксу» (1881 р.) стосується повторного використання продуктів переробки нафти. Як видно з аналітичних даних, нафтовий кокс чистіше та важче згорає, аніж кам'яновугільний, а тому з великою перевагою може бути використаним для виготовлення електролітів та вугілля для електричного освітлення. Але, незважаючи на таке ствердження, Олександр Павлович був категорично проти використання нафти для опалення приміщень. Висновок професора О. П. Лідова був співзвучним оцінці Д. І. Менделєєва, який передбачав велику роль нафти як сировини для хімічного виробництва: «Спалювати нафту – усе рівно що топити піч асигнаціями». Тому, вчені-хіміки справедливо вважали спалювання нафти невиправданим марнотратством. Вони вже тоді знали, що з нафти можна отримати безліч корисних продуктів : гас, бензин, мастильні олії і багато що інше. Зокрема професор О. П. Лідов писав: «Можна передбачати, що нафта стане початковим матеріалом для приготування фарб, пахучих речовин, а може навіть і харчових продуктів: натяки на це, принаймні, є вже й зараз».

Отже, завдяки самовідданій праці професора О. П. Лідова хімічна наука у Харківському практичному технологічному інституті середини ХІХ – початку ХХ ст. збагатилася науковими працями в галузі нафтової справи.